

Миљана Мацан

ЈУ Матична библиотека Источно Сарајево

miljanamacan@yahoo.com

УДК: 061.27:027.53(497.6 Источно Сарајево)

DOI: 10.7251/BSCSR1706347M

ПРОМОЦИЈА ЛЕГАТА РИСТА ТРИФКОВИЋА

Сажетак: Матична библиотека Источно Сарајево брине о посебним збиркама у оквиру којих се налази и Легат Риста Трифковића. Грађа из легата има велики потенцијал са научног, културног и историјског аспекта. Рукописи, преписка, фотографије те службени и лични документи свакако су најзначајнија и највреднија група Легата. У Легату постоји пар листова рукописа који нису никад објављени, а њихов значај је непроцјенљив. Такође, у рукописној грађи је до сада било скривено доста детаља и чињеница из живота и рада Риста Трифковића, јер он није желио да прича о томе у јавности, али овај рад ће да открије дио тога и прикаже јавности.

Намјера Матичне библиотеке Источно Сарајево је да такву грађу учини доступном свим корисницима: научницима, истраживачима, ученицима, студентима, заинтересованој јавности и туристима, али на један савремен, креативан и иновативан начин.

Један од начина је отварања ове вриједне збирке јавности је кроз пренос грађе у дигитални облик, презентација штампаним и аудио књигама, занимљивим штампаним и виртуелним изложбама. Осигурање њеног кориштења путем интернета те укључивање културно-историјске баштине у образовне процесе, процесе научних истраживања, провођења слободног времена и у друге сврхе представљају један од главних задатака Матичне библиотеке.

Како још немамо одговор на питање како културну баштину, вриједне фондове у нашим библиотекама, представити свијету, онда нека овај рад буде дио одговора.

Обавеза је Матичне библиотеке да чува и штити ове духовне вриједности за будуће генерације, промовише и презентује у јавности и тако омогући да ово културно благо буде видљиво и ван граница Босне и Херцеговине.

Захваљујући интернету културно благо биће доступно свима, било гдје да се налазе, а ствар је само у отворености да се примјене нове

информационе технологије чиме се слиједи пут савременог библиотекарства.

Кључне ријечи: Легат Риста Трифковића, рукописна грађа, промоција, информационе технологије, дигитализација, Матична библиотека Источно Сарајево.

Легат Риста Трифковића (1924-1992), приповиједача, романсијера, есејисте, књижевног критичара и историчара, чини његова лична библиотека са 1204 књиге, 60 часописа, те преко хиљаду листова рукописа, преписке, исјечака из новина, извјештаја, љекарских налаза, документата и дописница.

Родио се у Горажду 21. новембра 1924. године. Основну школу завршио је у Чајничу, гимназију у Сарајеву, а Новинарску школу у Београду.

У књижевности јавио се 1945. године приповијетком *Шерћа у Сарајевском дневнику* за коју је добио прву награду, а од 1948. године интензивно се бавио књижевном критиком у бројним часописима и листовима. Приповијетке су му уврштене у прве зборнике прозе, а потом у бројне антологије објављене у бившој Југославији и у иностранству (на руском, данском, италијанском, албанском, мађарском, пољском и чешком језику). Аутор је три избора босанскохерцеговачке поезије и антологије босанскохерцеговачке приповијетке. Редактор је изабраних дјела Предрага Палавестре. Писао је радио и ТВ драме. Први је у БиХ написао драму, коју је извела Телевизија Београд.

Радио је као лектор и коректор а потом и као новинар. Послије ће углавном остати у том уређивачком свијету, било као уредник књижевних часописа било као уредник у појединим издавачким кућама, углавном у *Просвјети* и *Веселину Маслеша и Свјетлости*.

Добитник је бројних признања и награда: Министарства просвјете 1947, Шестоаприлска награда града Сарајева 1963, Двадесетседмојулска награда СР БиХ 1966, награда Удружења књижевника БиХ, награда издавачке куће „Свјетлост“ 1979. г.

Умро је у Сарајеву, на Грбавици 1993. године, гдје га је рат затекао. У хаосу рата, болестан, сам, заборављен, но као писац активан, до посљедњег даха.

Доста је обимно и разнолико књижевно дјело Риста Трифковића, јер треба имати на уму да је овај писац писао скоро педесет година, за живота је публиковао петнаест књига новела и приповједака, пет романа а својим критичко-теоретским огледима покрио је скоро све босанско-херцеговачке писце који су тада стварали у Босни и Херцеговини.

Породица Риста Трифковића је у јуну 2014. године поклонила Матичној библиотеци његову личну библиотеку, грађа је пописана у посебну књигу инвентара, смјештена у витрине и подијељена је у групе.

Из легата издвајамо групу коју чине рукописи, преписка, фотографије, те лична и службена документа и награде који су свакако најзначајнији и најзанимљивији дио легата. То је најразноврснија грађа овог легата за коју су наследици Риста Трифковића сматрали да има вриједност. Рукописна грађа је дала непосредан увид у стваралачки рад Риста Трифковића, дала нам је прилику да се упознамо са цијелим процесом настанка одређених књижевних дјела, а често смо откривали и упоређивали различите верзије које је аутор написао током рада. У случају када се ради о научним радовима Риста Трифковића кроз рукописе пратимо методологију рада, процес настанка научног рада све до његове коначне верзије.

Грађа из легата има велики потенцијал са научног, културног и историјског аспекта. Наша намјера је да такву грађу учинимо доступном свим корисницима: научницима, истраживачима, ученицима, студентима, заинтересованој јавности и туристима, али на један савремен, креативан и иновативан начин, уз кориштење информационах технологија, виртуелних изложби, медијских презентација, мапирања библиотеке на карти града и сл. Захваљујући интернету културно благо биће доступно свима, било гдје

да се налазе, а ствар је само у отворености да се примјене нове информацијске технологије чиме се слиједи пут савременог библиотекарства у свијету.

Суштина је да библиотеке не могу више да функционишу ван информатичког миљеа. Нови профил корисника очекују да библиотеке треба да пруже информацију, функционишу и задовољавају њихове потребе на начин како то омогућавају нове технологије. Они очекују да добију информацију која је комбинација комуникације, аудио, видео и web технологија.

Из тог разлога Матична библиотека је, у циљу промоције и презентације и отварања Посебних збирки корисницима, крајем 2016. године почела са дигитализацијом грађе како би садашњим и будућим корисницима понудили јавно доступну дигиталну збирку некњижне грађе (рукописе, преписку, фотографије, документе) из Легата Риста Трифковића која се истиче својом јединственешћу и тематиком. Такође, рукописна грађа је осјетљива и непрактична за манипулацију, коришћењем се лакше и брже уништава, а дигитализација ће допринијети очувању и заштити оригинала као непроцјењивог дијела нашег културног и друштвеног идентитета за будуће коришћење.

У Легату постоји пар листова рукописа који нису никад објављени, а њихов значај је непроцјенљив. Поуздано знамо да је иза Риста Трифковића остао свежањ необјављених мемоарских записа *Једногрба камила*, и збирка, такође необјављених прича *Испод ратног кишобрана*, писаних у току рата у БиХ.

Рукопис *Испод ратног кишобрана* је загубљен, неколико страница је сачувано и објављено у *Босанској вили* у годинама иза рата захваљујући љубазности Трифковићеве супруге. У Легату Риста Трифковића налази се *Забљешка* (лист куцан писаћом машином) која свједочи о постојању ове необјављене збирке прича као и неколико страница сировог рукописа ових прича.

Преписка представља драгоцен извор за проучавање живота и рада Риста Трифковића, посредно смо сазнали његова интересовања, а на основу круга људи и институција са којима је био у контакту утврдили ширину друштвених активности и веза које је успоставио на различитим основама. Из преписке смо открили да је био велики пријатељ са Мешом Селимовићем за којег каже да је био човјек пун идеја, жива духа и једна од најинтересантнијих личности које су живјеле и стварале у Сарајеву тог периода, а са којим је радио једно вријеме у *Издавачкој кући Свјетлост*. Сазнали смо да је Трифковић кумовао наслову романа *Дервиш и смрт* чији је први наслов био *Четири златне птице* и шта је рекао Селимовићу том приликом.

У рукопису (један лист) под насловом *Означитељ суштине-наслов дјела Трифковић каже: „... у септембру мјесецу те 1966. текуће календарске године – Селимовић ми стави на сто – мој уреднички – као сефте – свој омашни рукопис насловљен „Четири златне птице“... стално сам био у току муког и тешког настајања овог великог значајног романа... свих етапа и и варијаната до коначног тријумфалног краја и резултата...“*

Трифковић је читао рукопис читаво поподне до ране зоре и радосно узбуђен једва дочекао Селимовића и најискреније му честитао на успјелом изванредном роману и рекао му: *„...али имам и једну примједбу, односно сугестију. Коју? Селимовић ће живо заинтересован. Наслов није у реду, није у сагласности, у нескладу је и иде у раскорак са суштином текстуре романа, непривлачан је, лирски, неадекватан...“*

Такође, у истом рукопису пише да је Селимовић на приједлог Трифковића промијенио наслов ратно-партизанских прича, *У сјени устанка* у наслов *Дјевојка црвене косе*. Из неког разлога Селимовић је у предговору те збирке прича заборавио да припомене тај податак, али Трифковић му није пуно замјерио. Трифковић пише: *„Селимовић је заборавио да припомене да сам с њим у*

разговору такође кумовао наслову – наиме, да избор прича именује по једној бољој причи, која је за читаоце, наслов мислим, привлачнији од оног уопштено-апстрактног – „У сјенци устанка“, са чим се писац сагласио.“

Сусрети са Ивом Андрићем, прво на факултету гдје је Трифковићу предавао стилистику, а потом и савјети о литератури и писању које је добио од њега такође су чињенице које откривамо истражујући ову грађу: „*А, ви сте ту. Ако мислите да се бавите литературом, ако вјерујете да имате дара за литературу, онда што даље од новинарства. Новинарство човјека сили на површиност, на сваштарење, а литература захтијева потпуног човјека на дуге стазе, најдуже, маратонске. Ако рачунате на брзе и крупне успјехе, боље вам је одмах одустати. У литератури исход је увијек неизвјестан. Сумиве су ми оне, знате, брзе муњевите књижевне карјере. Ничему не воде, вјерујте (...)* Па сад ви како хоћете.“

Ристо Трифковић није оставио своју аутобиографију, а о његовом животу се до сада мало знало из писаних трагова у јавности, о његовом тамновању на Голем отоку ништа, јер он сам није хтио да пише или прича о томе. Рукописна грађа из легата је омогућила ријетку прилику да сазнамо доста оваквих детаља из приватног живота Риста Трифковића и на тај начин заокружимо слику о његовој личности.

Сазнајемо да је Трифковић након завршене основне школе из Чајнича са породицом преселио у Пале, данас дио Источног Сарајева, и како је избачен из Друге сарајевске гимназије зато што није хтио поздравити професора латинског и уједно директора школе усташким поздравом дизањем руке. Од тада су врата свих школа у НДХ за њега била затворена. Трифковић у рукописима спомиње да је имао али изгубио негдје исписницу из школе, такође каже да му је још жаливије што је изгубио потјерницу коју је расписало Оружњаштво НДХ за њим гдје је описан као опасан бандит и одметник.

У рукописима Трифковић каже да је као новинар присуствовао суђењу ђенералу Дражи Михаиловићу, спомиње тежак период одласка на Голи оток и у пар реченица боравак тамо, али никако не говори због чега је тамновао. Ипак, истражујући даље рукописе, можемо наслутити да је био затворен због несретних стихова које је написао као посвету у својој књизи.

Грађа из легата Риста Трифковића је дио културно-историјског наслијеђа српског народа у БиХ. Уређењем ове грађе, њеним чувањем и уступањем на коришћење Матична библиотека доприноси очувању писане баштине и освјетљавању живота и рада легатора, научног и културног радника Риста Трифковића.

Такође, да би се ове вриједна и богата збирка приближила јавности и она била упозната са њеним значајем и вриједношћу Матична библиотека је представља њен садржај кроз књижевну студију, аудио књиге и занимљиву изложбу.

Матична библиотека Источно Сарајево је издала квалитетну књижевну студију магистра Душана Зуровца *Живот и дјело Риста Трифковића* коју прати библиографија радова Риста Трифковића, снимљене су до сада три звучне књиге ауторско дјело Риста Трифковића, а снимиле се још десетак књига до краја године од укупно 24. Сва аудио издања Матичне библиотеке су доступна свим библиотекама у АБИКЧ мрежи – библиотекама у којима дјелују аудио брај читаонице намијењене слијепим и слабовидим лицима, а ускоро и у свим библиотекама у окружењу. У циљу промоције и презентације Легата Матична библиотека је приредила изложбу посвећену животу и дјелу Риста Трифковића, која је заједно са књижевном студијом досада представљена у неколико народних библиотека у Републици Српској.

Матична библиотека је приредила, на основу штампане изложбе, и виртуелну изложбу, те ће на тај начин наставити њен живот и након затварања.

Виртуелна изложба је била последња карика у ланцу промоције и презентације Легата. Добра идеја, тема, концепт и креативност произвели су изложбу која има могућност да допре до већег броја потенцијалних корисника него традиционална. Пракса библиотека у РС још увијек се није прилагодила данашњим технолошким могућностима па нисмо још створили критичну масу онлајн садржаја, надам се да ће то бити у скорој будућности. Наше библиотеке су прихватиле савремене технологије, али се још увијек супростављамо њиховом потпуном кориштењу, вјероватно из страха да ће технологије промијенити праву природу библиотека. Морамо се припремити за активно учешће у промоцији наше културне баштине и властитих вјештина и знања.

Како још немамо одговор на питање како културну баштину, вриједне фондове у нашим библиотекама, представити свијету, онда нека примјер ове виртуелне изложбе буде један дио одговора. Виртуелне изложбе је могуће направити користећи бројне бесплатно доступне софтвере. Конкретно, Street View технологије могу бесплатно да се интегришу у веб сајт библиотеке и да на тај начин промовишемо или повећамо нашу видљивост.

Када је у питању рукописна грађа легата континуирано радимо на истраживању како бисмо издвојили грађу која има већу научну или културну вриједност и која до сада није објављена и њеном припремању за објављивање.

Обрада и сређивање сваке личне библиотеке представља изазов при чему се на специфичан начин сагледава нека личност и упознаје сфера његовог интересовања, стваралаштва и доприноса. Личне библиотеке које је Матична библиотека имала част да прими од дародаваца или преузме од чланова њихових породица чувају се као посебне библиотечке цјелине због своје културне, научне, историјске али и завичајне вриједности, али и због значаја и угледа личности које су биле власници библиотека. Обавеза је Матичне библиотеке да чува и штити ове

духовне вриједности за будуће генерације, промовише и презентује у јавности и тако омогући да ово културно благо буде видљиво и ван граница Босне и Херцеговине.

PROMOTION OF RISTO TRIFKOVIĆ LEGACY

Abstract: Central Library of East Sarajevo takes care of special collections in which there is a legacy of Risto Trifkovic. Fund from the legacy has a great potential on the scientific, cultural and historical aspect. Manuscripts, correspondence, photographs, and official and personal documents are certainly the most important and most valuable group of the Legacy. The Legacy contains a few sheets of manuscript that were never published, but their significance is invaluable. Also, the manuscript material hides a lot of details and facts from the life and work of Risto Trifkovic, because he did not want to talk about it in public, but this work will reveal a part of it, and display it to the public. The intention of Central Library of East Sarajevo is to make such material available to all users: scientists, researchers, students, public and tourists, but in a modern, creative and innovative way. One way is to open these valuable collections to the public through transmission of material in digital form, presentations of print and audio books, interesting printed and virtual exhibitions. Ensuring its use over the Internet and the inclusion of cultural and historical heritage in the educational processes, the processes of scientific research, leisure and other purposes are one of the main tasks of the Central Library. As we still have no answer to the question of how to present cultural heritage, valuable funds in our libraries, to the world, then let this work be part of the answer. The obligation of the Central Library is to preserve and protect these spiritual values for future generations, promote and present to the public and in that way allow this cultural treasure to be visible beyond the borders of Bosnia and Herzegovina. Thanks to the Internet, cultural goods will be available to everyone, wherever they are, and it's just a matter of accepting new information technologies which follows the path of modern librarianship.

Keywords: Risto Trifkovic Legacy, manuscripts, promotions, information technologies, digitization, Central Library of East Sarajevo.